

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

14. Expressior nonnullorum quæ obiecta fuerant confutatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

ceptiones nobis quasi testamento legauit, non est putandus voluisse, vt vellas cunctas affectarentur singuli, vel vni soli verlandæ insensceret vnus aliquis, sed potius vt animaduerso quàm copiosa supellectile instructam obedientiam domum nobis reliquisset, eas exercendas partes vterò sumeremus, quæ virtutum nostrarum modulo, naturali propensione, ac diuinorum charismatum memoria conuenientiores, comparandæque perfectæ obedientiæ accommodatiori viderentur. Quod vtinam intercedente te, ô B. P. Ignati, nobis præstet qui obediens vsque ad mortem perstitit Iesus! Peccatos quos in sacra obedientiâ agere legitimè decerrantes dies extrema deprehendet! In æternum, eorum voluntatem faciet, desideria complebit Deus, qui hic non suam voluntatem secutus, in Deo suo desideria consecrarunt.

C A P V T XIV.

Quorundam quæ cap. primo obiecta fuerant, clarior & expressior consutatio.

Primo huius Commentarij capite, varia quædam recensueram quæ reuerentiam erga Superiores imminuere, & gubernationis fiduciam labefactare videbantur: quorum refutandorum causa, cum ea omnia quæ diximus, allata sint, crediderim equidem omnem ex animis dubitationem esse sublata. Verùm vt ne quis dissimulata potius nonnulla, quàm planissimè refutata, criminari possit, quædam intricatiora seligam, paulò explicatiùs euoluenda.

§. 1. Gubernationis rationem humana sola industria non pendere.

Primum itaque sit, quæ fieri possit, vt tota gubernationis ratio, solius humanæ industriæ vi constare non putetur, quando vnus prudentia & virtus omnia restituit, quæ alterius imprudentia vel ignauiâ dissipauit?

At hæc obiectio naturam gubernationis obliquat: nec enim eam solo Deo dirigente, nulla industria, nulla humana procuratione constare asserimus, sed se humanæ gubernationi vim diuinam inferere, quasi summam gubernationis rerum moderatricem, euentuumque dispensatricem prouidentissimam: quæ quando copiosis misericordiæ fluentis exundare decreuerit, Superiores præclarissimis ingenij dotibus illustres excitat; eadem etiam si quando in iustus iri exarserit, propter peccata populi, vel Religiosorum teporem, vel ignauiam, regnate facit hypocritam, aut virum ad publicæ rei gubernacula ineptum; sic tamē vt intermicantibus diuinæ prouidentię radiis, frequenter è tenebris lumen erumpat, non relinquat virgam peccatorum super sortem iustorum, quorum aliquos

aliquos velut semen conseruat, ne sicut Sodoma, & sicut Gomorriha depereant; sæpenumerò quoque conatus impiorum infringit, illi que tandem terminum ponit, vbi tumentes fluctus allidant, tanto que gratior, quanto optatior serenitas consequatur. Sanè qui tempestates ab impiissimis tyrannis in Ecclesiam Dei turbulentiſſimè concitatas, qui diurnas & grauissimas virorum sanctorum, summa cum patientiæ laude toleratas calamitates, penitiùs introspexerit, rem aliam nullam reperiet, in qua tantopere diuinæ providentiæ splendor benignus eluceat. Hoc igitur sit obiectioni responsum; Humanam industriam Superiori, vt suo officio fungatur, adhibendam, Deum que illi quamdiu quod sui muneris est præstiterit, largè affuturum: at, si non præstiterit, vel contra etiam fecerit, non sibi tan e, neque nobis defuturum Deum, qui in fines iustos, errantibus licet intermediis, omnia certò diriger, eo que certius, citius, nobis que iucundiùs diriger, quo pleniùs & integriùs nos & nostra omnia eius potestati subdiderimus, fidei commiserimus. At in eo frequenter praua nos cupiditas decipit, quòd omnia tunc restitui credimus, cum redditus augetur, cum omnium rerum copia exundat, cum negotia pro voto fluunt; nec agnoscimus, non rarò expedire vt bona dilapidentur ad tempus, domi que res angustior & perturbatior sit. Quòd si de reparanda disciplina agitur; verum est, eius damna ad gubernationis vitia pertinere, neque negamus malos aliquando Superiores existere, sed asserimus ea quæ singillatim præcipiunt aut statuunt, si modò peccata non sunt, in maius bonum subditis cedere, quando simpliciter & obtemperandi mente paratur: quæ verò generatim destruxere, iis reparandis diuinam bonitatem suo tempore vigilare, id que eo promtiùs & perfectiùs curaturam, quo malorum causam, non in alios, sed in tua, maiorum que tuorum peccata retuleris, bonorum verò spem & copiam omnem à solo bonorum auctore Deo purè fidenter que speraueris. Quare id nunquam verum est, res à sola industria humana restitui: namque & illa ipsa industria à Deo est, & in id tempus dispensatur, & auctoritatem, vim ac efficaciam, si quam habet (multis enim hæc ipsa denegantur) ab eiusdem diuinæ misericordiæ largitate sortitur.

§. 2. De erroribus & falsis.

Sed accedamus ad alterum, quo mouentur nonnulli, vt diuinam vim humanæ gubernationi inesse negent, quia sæpenumerò mendacis & erroribus nititur; imò verò pœnas veras ob conficta crimina indigit: quod postremum & mendax pariter & iniustum, quapropter à verissimo & iustissimo Dei penitiùs alienum est.

Possem quidem ex iis quæ antè dicta sunt, id totum quod prima obiectionis parte quasi certum sumitur, fermè semper inſimulare falsitatis: nam aut ad agendum, aut ad puniendum sæpè mouentur Superiores occultis verissimis que

de causis, quibus tamen malunt aliquas leniores incertioresque præterere; & si alterutri parti credendum est, quando nam fiet, ut ab inferiore potius, quam à Superiore, veritatem & æquitatem stare putandum sit? Verùm ut ne contentiosi potius quam veraces & æqui habeamur, demus vltro quod exposcitur, an propterea non inest gubernationi vis diuina? inest planè, imò verò tanto mirabilior, quòd ad extremum sibi propositum finem, ut diximus, errantibus licet intermedus, alienorum emendatrix errorum, Deo aurigante pertingit, vt cap. 4. & 5. probatum est.

*Tract. de
orat. 4. c. 3.*

Isaie 53.

Inueterata & perniciosissima nos fallit assuetudo nostra, qua in rerum proximarum, & sensui subiectarum consideratione conuiescimus, neque mentem in primæ summæque rerum omnium causæ contemplationem transferimus: indeque consequens est, ut perturbatè, confusè, inconstanter excipiantur omnia, quæ pacatè, ordine, constanter ferrentur, si ab infimis, vbi omnis perturbatio, ad suprema, vbi tranquillitas, nos reciperemus. Quam in rem appositissime P. Bartholomæus Riccius monet, *bonum esse, assuescere se, ut quidquid in hac vita nobis contingit referamus in auctorem Deum, vt causam agentem primariam: id enim plerique omnes Sanctorum fecerunt; & magnum robur asserre solet omnibus actionibus nostris.* Atque vt videas, quam vniuersè id intelligat, probat flagellatione Christi Domini, de qua (licet imperante Pilato facta sit) Prophetia dicit, *Propter scelus populi mei percussit eum. Ac noris, inquit, quo plus te in hoc meditandi modo exortaris, hoc facilius ac promptius te in omnibus negotiis tuis, prosperisq; & aduersis casibus, respecturum in primam causam, cum magno tuo solatio, & animi quiete.* Id ipsum exemplo Iosephi commendat, qui ea cogitatione in angustiis fortior, & ad condonandum fratribus fait pronior. Ita Riccius, cuius viri docti, & in spiritalibus exercitatissimi, auctoritatem adhuc propemodum spirantem ideo referre placuit, vt ne putes earum cogitationum vsum antiquatum, & ad veteres eremitas amandandum, & abducaris errore quorundam qui doctrinæ vanæ blanditiis & subtilitatibus irretiti, suis artibus, astutisque consiliis omniatribuentes, perpetua in perturbatione volutantur, à solius Dei gubernantis potentia manu non pendent, eum solum non respectant; in prosperis, Manus nostra, inquit, nobis fecit hæc omnia; in aduersis, errorem, casum, malevolentiam, iniuriam, fraudes, pleni irarum & indignationis inculant. Sed ea sint à me dicta potissimè de erroribus qui videntur, vel, vt verius loquar, qui videri possunt ab iis, qui se parum vident, & videndo non vident.

Nam quod spectat ad pœnas, quæ aliquando falsum ob crimen imponerentur, clarissimè responsum est vbi de Paphnutio, & S. Petro Martyre dictum fuit. Iis tamen addiderim, præterea id sedulo pensandum esse, fieri quidem posse vt criminis falsò nobis ab hominibus affecti pœnas luamus, & nihilominus veras ac iustas, leuioreque quam pro meritis luamus. Est id paternæ & amantissimæ benignitatis diuinæ, quæ cum occulta, & probri plena, ac, si salui futuri sumus, necesse

necessariò puniendâ multa nostra flagitia norit, huiusque nostri qualiscunque honoris amans, nolit (quod facillè possit) in vulgus ea profert, sed occulta conseruare; permittit causarum secundarum connexiones varias, & hominum opinionones sic implicari, vt dum falsum, at leuius crimen nobis impingunt, vera nostra & grauiora crimina puniantur, accedente non exiguo ad æquius perferendum stimulo, quòd conscientia nullius mali conscia tranquilletur, mercesque ob patientiæ in calumnia meritum cumulatior speretur. Sin obiicis, id abs eo qui infert non spectari; molestus es, & cuius in cerebellum nihil penetret: totiesne eadem oberrandum in chorda, cur potius in ferientem hominem, quàm in sanantem Deum oculos conicis? sempiternus te affectus in transtuerfum, nunquam in directum ratio abducat?

§. 3. De artibus humanis & intercessionibus.

Sed est tertio loco quo plures offenduntur: Vt quid enim (nonnemo infrensens obiicit) me & mea Superiorum prouidentia committam, quando panè omnia video humanis affectibus confici? nonne hos & illos ad ampliorem doctrinam comparandam emitti, variis muniis exerceri, dignitate decorari video, quia Superiori blandi, cognari, affines, eadem patria oriundi sunt, quia fauorem aliquem qui auctoritate polleat nacti sunt, quia prosapia nobiliore orti, commendatione maiorum, aut sæculi diuitiis præ reliqua turba sustolluntur?

Ita fortè reperias qui hoc quasi trabale telum aduersus obedientiam totis lacertis intorquent, obmurmurant, exempla denarrant, imperfectiores exterrant, eosque fiducia in Deum, sinceritate in Superiores miserè despoliatos, curis, angoribus, factionibus, suspicionibus, ambiendo humano fauori, incertissimis iudicij sui prouidentis, & id genus perturbationibus temerè excrucianos tradunt. Quanto facerent consultius, iuani si miselli deplorarent cecitatem, arrogantiam detestarentur, prauitatem corrigerent? Itane verò? ista etiamnum promagnis computabit Religiosus, quorum contemnendorum causa ad Religionis castra conuolatur? nonne latere, nesciri, solam Dei voluntatem exquirere, crucem amplexari, nihil in creatis magnum ducere, aspernari quæ vulgus admiratur, fortiter naturæ propensionibus ire obuiam, nonne Religiosum hoc est, hoc solum Religiosæ ambitioni, vt humilitatis ambitiosa sit, relictum? nonne quantum inde recesseris, tantum tibi de tua perfectione decessisse comprobabis? At, inquis, quis ita se deiici, quis alios ingenio, ætate, ceteris naturæ dotibus inferiores, non sibi coæquari, sed præferri, æqua mente patietur? Quis? quis nisi Religiosus? qui timorem Domini & humilitatem, vt sanctè dixit Sanctus, reciprocante halitu, quasi aërem, respirare & spirare debet. Sed in istas, Doctrina & munia quæ auctoritatem conciliant, non patum ad Dei gloriam illustrandam conferant. Scilicet, hoc erat, quod doleres! nesciebam, tam ardentis zeli homi-

Ab. Paffor
in vit. SS.
PP. lib. de
humil.

hominem! excute sodes, animum, & deprehendes superbissimæ mentis sanctorum speciosi boni simulatione latitantem; vnicusque, si sapias, in Deum tuum crucifixum oculorum coniectus noxium humorem arefaciet, & in humilitatem subiectioni Religiosæ decoram bellè contrahet. Nostin' vbi Dei ingens gloria, tuum ingens bonum lateat? in eo planè est, vt quod semel Deo obtulisti de toto holocaustum, perpetuò integrum illi dedicare pergas; sin tibi inde aliquid subriperis, & curæ tuæ te adscriperis, iniustus es, rapis alienum, Deo sacrilegus. quid ergo? qui te, tuæque omnia, doctrinæ, ingenij, naturæ talenta Deo tradidisti, qui curanda, promenda, recondenda arbitrio Superioris commisit, id summum, id præstantissimum reputa, si scias, nescias; negotieris, orieris; lateas, prodeas; vt cunque Superiori, hoc est, vt cunque Deo tuo, duci optimo videri fuerit. ô, si te æternitati, non tantum natum, sed Religiosum factum esse meminisses! nonne ea sola magna & maiora crederes, quæ magis ad æternam faciem gloriam? ad illam verò magis conferunt, quæcunque dignius virtutem excedendi occasionem præbent, Dei que gratiam vehementius conciliant. Quam fuleris, cum id doctrinæ, concionibus, munitiorum officiis consequi credis? non te ergo; cum ea nobis diuinitus obtigerit, maioris æternæ gloriæ leges esse possunt; at quoties etiam damnationis exstiterit! quoties Religioni sibi que perniciosæ fuere, qui si doctrinæ & auctoritatis caruissent, intra modestiæ limites vixissent. Ergone violentus in ea irrues, quæ te perdant & crucient æternum? demus tamè vt non perimant, at de altiore gradu gloriæ deficient: quippe pro certo habeo, vnicum illum doctrinæ, (quam comparare poteras) vel existimationis maiorem contemptum, quem propter Deum exerceas, tanti apud Deum esse meritum, neque doctrinæ, neque auctoritatis, quæ nihil multis fructibus, eum vnquam æquare possis. Habet hoc honoris, diuitiarum, voluptatum resectio, vel potius integra abdicatio; plurius vt sola faciendæ sit, quam te centies in illis adhibita moderaciones, vsusue laudabiles. Lege quodam loco apud Raderum, quomodo duorum monachorum alter, thei auti fortuito oblatus solo contemptu, dum gè sit supergressus alterum qui eo collecto, prudenter & piè xenodochia bonis legibus instituta fundarat. Ergo si Superioribus propter Deum acquiescas, & in hac vita detritum scientiæ æquo animo feras, si nihil honorum, nihil auctoritatis apud homines quæras; crede mihi, frater, magnum tibi sapientiæ donum, magnus auctoritatis cumulus apparatus à Iesu Christo in cælis. Consolamini, consolamini, propter Deum simplices, doctrinæ auctoritatis que contemptores, Pater cælestis qui videt in abscondito, ille centuplum eorum in vita æterna reddet.

Sed quoniam hinc hominum fauores, non Dei sapientiam præsidere putas; intendende quæso mentis aciem, & in ea quæ à sensu remotiora sunt contuere: Commoueris quòd nonnullos indulgentius haberi, ad maiores honorum aut dignitatum gradus promoueri vides; & ô humanas fraudes, humanas artes, vbi que

Parte altera
Virid. c. 5.
de Styl.
Edess.

que dominari, omnia posse turbulentus exclamas! tranquillare; amabo! quid loquaris perpende. Itane verò; sine Deo ista fieri autumas? at diuina, inquis, prouidentia humanis artibus detorquetur. Verum, id non interrogo; hoc responder qui effugium captat; hoc vnum quero, istane sine Deo fieri, istane diuinæ prouidentia perspicaciam latere credis? sed quia id tantum impietatis exhorres, scire velim quid causæ putes, cur ea vel voluerit, (vt plurimum enim peccata non sunt, & ea voluisse potuit) vel permiserit Deus? dices forsan, tibi esse occultam; sed quero, an & protius iniustam? quod quia dici sine blasphemia non potest, iustam fateri necesse est, at, si iusta est, cur non æquis animis excipis? Præterea, nunquamne aliquos vidisti, & fortassis vnus ex illorum numero es, qui humanis artibus & fauore niterentur, vterentur, aburerentur; cumque neminem sibi satis conciliare potuissent, multa in alios exclamarent, illos omnia fauore consecutos criminarentur? non vidisti, quibus nihil ex voto procederet, quorum omnes conatus caderent irriti, quamuis & multos sibi conciliare possent, & ad id quod maximè volebant, multa opportunitate abundarent? adeo videlicet, occultis viis, potentissimè quosdam ne sustollantur arcet Deus. alios etiam non vidisti, qui quò tendebant peruenerunt, at vel breui, vel tanto post, grauiore lapsu corruerunt: an ergo bonum tuum est, doctrina sacerdotium, honor, dignitas, & non solus Deus? iam perpende attentius, iustissimas dispositioni & ordinationi rerum subesse causas, Deo soli notas, quibus par sit vt omnis nostra ratio subiugata consentiat: certè non aliunde quàm ex occultis Dei iudiciis oritur, vt hic vel ille in fautores eos incidat, qui illum altius prouehant; non aliundè fit, vt causarum connexiones animorumque motiones ita temperentur, vt (quod non rarò miramur) duobus idem bene & industriè agentibus, vnus conatum omnem aduerso, alterius secundissimo fauore prosequamur; huic feliciter cedat omnis, etiam temeraria aggressio, alteri omnia, etiam prudentissimè excogitata, infortunatissimè cedant. Nonne in idem est, quòd quantumuis gratia & ingenio nonnulli polleant, iacent tamen, neque commodè valent erigi: triumphant alij, & per hominum ora volitant, qui nihil solidæ commendationis habent. Plurimæ quidem rationes probabiliter possunt excogitari, quæ autem vera sit & potissima, diuinæ mentis est nosse hæc semper verissima, Voluisse Deum vt sic doceremur, Vanitatem vanitatum, & omnia vanitatem esse; cumque neque veris meritis, neque solida virtute proueniant, non esse res istas pro magnis & præclaris ducendas.

Sed & cur non magno bono tuo fieri credis, vt illis careas, quæ quia plurimis causam ruinæ præbuerunt, tibi quoque eandem præbere posse, imò præbituras fuisse, ideo debes opinari quòd videas, indulgentissimum, qui te tuatque utilitates penitus perspectas habet, patrem Deum tuis cupiditatibus obstare? Hinc planè sapienter ille qui Deo gratias agebat, quòd ingenij naturæque dotibus minùs esset instructus, vt sic sua se tenuitate inuoluens, non plus saperet

Aaaaa

Them. 2
Camp. 1. 3.
quàm 6. 12.

quàm oportet sapere, sed saperet ad sobrietatem, securusque rationem de paucioribus redderet, cui fuisset pauciorum cura demandata. Et verò de te quid conieci possit aliud, quàm quòd speciosiore sorte auctus, te ipsum honorum illecebris inretitum, perditum ires? etenim, qui non obtentis obmurmurat: nonne consequens est ut superbiat acceptis? certè, prodit animum ambitiosè ad magna ardentem, doctrinam & honores ut ingentia bona respectantem, seque (quod pessimum est) dignum reputantem, in quem aequè vel etiam magis quàm in alios ista conferantur. Annon igitur, si te sic affectum sentis, & verò sentire debes quoties ista concupiscis,annon,inquam,quòd alij tibi praeferantur gaudere, Deoque superbiam tuam sananti gratias agere debes? At moueris & submurmuras, quòd alij nihilo meliores, ista consequuntur: verùm si se ipsos perdunt alij, an te quoque cum ceteris voles perditum? cur tantopere alios circumspicias, hominum vana iudicia tanti facis, & incertissima sermonum aura, opinionum que varietate perturbaris? Redi ad te ipsum, Deum solum consule, solam salutem tuam cogita, & magna animi tranquillitate cognosces, in rebus humanis, non casum, non artem, non dominari fortunam, sed, vt Propheta loquitur, *Dominatur Excelsus in regno hominum, & cuiusque voluerit dabit illud: iuxta voluntatem suam facit, tam in virtutibus cali, quàm in habitatoribus terra: & non est qui resistat manus eius, & dicat ei, Quare fecisti?*

Daniel. c. 4.

Scio hunc esse quasi nodum Gordium qui nequaquam solui posse videatur: adè se hinc multi inuoluunt: quem vt densius innectant, altiùs etiam à philosophis argumenta repetentes, aiunt, ex debiliore, non ex potentiore causa parte effectus esse iudicandos, quippe faciliùs imperfecta & praua, quàm perfectiora & rectiora deriuantur; hinc ex necessaria, & (vt loquuntur) contingente causa effectus oritur non necessarius; ex immortali & mortali quod conflatur, ex animo nempe & corpore, mortale est; ex negante & affirmante propositione complexio quæ colligitur, negans est. Similiter igitur, inquirunt, cum præscripta Superiorum, vel affectu, vel quacunque humana arte in aliquam partem fluctantur, vt ab hominibus, non vt à Deo accipienda erunt. Cui argumento vt dilucidissimè satisfaciam, Omitto id apertè S. Scripturæ locis cap. 2. allatis repugnare, quare nec verum esse posse: sed vt funditus omnis ex animis dubitatio euellatur, Dico, id quod primò in argumento sumitur esse falsissimum, iis in rebus omnibus quarum sibi peculiarem procurationem sumpsit Deus; eiusmodi autem est gubernationis cura: hoc verò ideo fit, quòd in Deo tanta vis ad agendum inest vt omnem alterius causæ defectum supplere, vim omnem contrariam elidere, & quæ volet possit inflectere. Cuius rei clarissimum in rebus ad fidem Christianam spectantibus exemplum habemus: etenim in legitimis approbatisque Conciliis, sunt ea necessariò credenda quæ definiuntur, nec tamen eorum definitarum rationes quæ proferuntur, eadem necessitate credendæ sunt: cuius non alia est ratio, quàm quod profitemur, ad sententiam eiusmodi complecten-

plectendam inductione quidem humana persuasos, at vt definirent occulta vi impulsisse Deum, humanæque inductioni auctoritatem inseruisse diuinam: quod nisi voluisset, cogitationes eorum in alia omnia conuertisset. Non secus existima, humana in Superiorum inductione, vim tamen ad eum, qui consequitur, effectum, esse diuinam. Elucet illud idem in ea quam (vt Nazianzenus loquitur) *sanctus quidam olim surripuisse dicitur patris benedictione, patre per cibum ac oras. 1. pilorum signentum circumuento, ac re bona, non bene per insidias captata.* Certè si patris verba mentemque spectamus, nequaquam illi benedixit, quippe sciscitatus fuerat, Quis es tu fili mi? iterumque, Tu es filius meus Esau? Et vbi non eum, sed alium fuisse audit, expauit stupore vehementi, & vltra quam credi posset admiratus est: ergo non Iacobo, sed ipsi Esau, in quem mens patris ferebatur, vtilia esse illa vota debuerunt: at aliud sensit Isaac, Benedixi, inquit, & erit benedictus; quippe diuinum aliquid suis se verbis insinuans perceperat. Quid est igitur quod pronus ad humana, tam ægrè diuinæ prouidentia vim agnoscere videris? times forsitan ne tot rebus prouidendis fatiscas, multitudine obruatur, minutiis offendatur? non vides in tam multis, miris & improuisis casibus, agnoscendam quæ se vbique prodit prouidentiam? audeſque de illa dubitare, sine qua homo non esses? quid enim? an potuit vlla seminaria vis animum tibi procreare? iam si in eo tam frequente tantæque arduitate effectu, id agnoscis, fatere quoque in ceteris, quæ licet singula minus necessariò illam summam Dei potestatem exigant, exigunt tamen singula prouidentiam singularem, ne si incertæ hominum prouidentia relinquantur, vbique à fine suo exerent. Maneat igitur fixumque sit, non humanis artibus, commendationi, intercessioni, sed diuinæ, quæ efficaciam illis concessit, prouidentia effectum esse tribuendum. Quid igitur, inquires, si à Deo istud est, quid est quod postquam pessimè (vt assolet) ista omnia cesserint, eos puniri dicimus, quod à diuinæ prouidentia recto ordine, ad humanum astum deflexerint? ô hominem nimis in sententia sua pertinacem? annon à te, quod volo, asseri apertè vides? Ecce enim propterea id ipsum quod homo optabat, fieri voluit Deus, vt per id quod malè appetierat, bene puniretur: & re vera, homo quidem ille à diuinæ prouidentia fiducia, suæ voluntatis errore deflectere nitetur; sed sapientissimus Deus admirabili suæ prouidentia vi, sic eum continuit, vt quasi errandi facultate concessa, errorem errore puniens, nouâ prouidentia punienti viam sterneret. At, inquis, quid si nō malè cesserint artes? Quid scis, ô homo, quid in æternum iudicabit Deus? quid bene, quid malè denique cessurum sit? tu vide vt bene agas, & bene tibi erit, sed & cur tã opere alios de humanis artibus incusas? crede mihi, qui toties istas crepas, istas ceteris obiectas, totus in illis habitare, illas egregiè videris factitare: ausim vel iuratus affirmare, nō aliam quam ex illis tibi spem esse, qui non nisi ex illis, bene ceteris esse censes. ô vanissimâ & Religioso viro prorsus indignâ cogitatione! Per Deum immortalè, inde te confestim recipe, Deoq; soli vt decet confide & viue.

§. 4. De damnis qua putantur emerfura.

Postremum, & vt plurimum, cū in rem ventum fuerit, molestissimum est, Quomodo cum Superioris iussione consentiet atque conspirabit is cui rei cuiuspiam cura demandata est, viderique secus imperari quā rei vtilitas exigit, vt si præceptori, vel scholarum præfecto, Superior iubeat quæ sunt præter scholasticæ disciplinæ bonum, & discipulorum commodis officiant, vel si prohibet id fieri quod magnam illis vtilitatem importaret: si concionatori is concionandi modus prohibeatur qui populo placet, is imperatur qui displicet, nec difficile est vt similia vsus quotidianus exempla nobis suggerat.

Cū autem hic pænè omnia ex prudenti circumstantiarum æstimatione pendeant, pauca tantū breuiter & vniuersè dicam, è quibus singulorum, quæ totè euenient, diiudicatio sumatur. In primis autem animaduertatur varietas eorum, quibus aliquid sub aliquo Superiore demandatum est: qui sunt dupliæ generis. Horum primi, sui immediati Superioris merum instrumentum sunt, nec vllam habent agendi vim propriam, quam non à Superiore immediato sumant mutuam: quales sunt propè omnes quos passim *subordinatos Officialis* nuncupant, & quicumque Religiosa munia obeunt. Pauci alij sunt qui ex ratione commissi muneris, auctoritatem propriam ab immediato, & per immediatum non deriuatam possident. Qui autem tales sunt, possunt, ac etiam cū id muneris commissi vtilitas poscit, debent potius ad rectam sui muneris administrationem, quā ad Superioris immediati sensum intrueri: id quod propterea quod in officio sibi credito, non ab hoc, sed ab alio mediato pendet, eiusque voluntatem & desideria toto conatu explere debent: sic tamen, vt magna semper humilitate, reuerentiæ erga suum Superiorem exempla præbeant, modesteque & sensim ab eo quod non rectè voluerit declinent: quod nī fecerint, pessimo exemplo omnem Religiosam disciplinam labefactant, pacem perturbant, ordinem euertunt, cui vt consultum sit, hi sunt quibus maximè incuñbit. De quibus quia rariores sunt, ista sufficiant. At vero in ceteris, si quando inferior officij sibi demandati rationes & vtilitatem apud Superiorem vrget, ac nihilominus Superior id omitti vel fieri iubet, quo omisso vel factò graua præuidetur incommoda, si præceptum absque peccato potest perferri, nec est ad manum qui id auertat, obsequendum est: quippe neglectæ obedientiæ, quā cuiusuis alterius damni grauius est incommodum; sperandumque fore vt vel arceat, vel præuisa incommoda refarciat Deus: quod si minimè fecerit, maximus tamen eius cultus, & præ omnibus illi gratissimus est obedientia, quam roborari, & eiusmodi nonnunquam casibus exerceri cupit.

Atque vt etiam hic ab insidiarice iudicij nostri prauitate caueamus, diligentissimè nobis inuigilandum est, ne vnquam affectum nostrum quod libri 2. c. 4. latius

latius monui, ita in rem aliquam ferri sinamus, vt eam sui ipsius causa diligamus, sed tantum eatenus quatenus ab obedientia nobis commendatur: semper obedientia sit nobis modus, sit norma, sit finis, quiduis quouis modo diligendi, curandi, promouendi, conseruandi: frequenter id nobis ipsi repetamus, id inculcemus animo; nihil nos hic, nihil istic nisi obedientiam querere: sumere, ponere curam omnem, separari, adiungi, reuocari, auocari, vt cunq; obedientia placuerit: ceterorum nihil ad nos: interim q; dum in rem aliquam ex obedientia affectu & iussu incumbimus, caueamus ne illecebrosa natura se insinuet, amorisq; nimij blanda vincula firmiter innectat. Quapropter vnumquemque certo statuere oportet, non huius aut illius rei auctus & incrementa, non discipulorum doctrinam, non concionum frequentiam, non animorum salutem, sed perfectam cum diuina voluntate consensionem, qua in obedientia sita est, nobis esse pro fine propositam: nihil nos in discipulos, aut in aliam rem vllam iuris obtinere, nihil esse quod nos tangat, nisi eatenus, & eo modo quo Superiori libuerit: si quid iussum fuerit quo felices rei progressionem retardantur, non magis id detrimentum curemus, quam si in regionibus distitis & a nostra cura semotis accidisset. Et re vera, sub illa profectus & honorifice peragendi negotij specie, frequenter nimius latitat amor nostri: approbationes hominum, & vanas laudes ambimus, veremur ne minore quam ceteri apparatu vel applausu docuisse, scenam instruxisse, conciones habuisse videamur, ideoque per simulationem tuendi honorem communem, vel cupiditati nostrae, vel ambitioni patrocinamur, quasi si in eiusmodi splendore, vel affectatiori apparatu Religionis existimatio ageretur. Inanis hominum adeone demissio de nostra Religione, vel de nobis ipsi tam magnifice sentimus, vt nostra aliqua derisio vincula, vel deiectione, continuo putemus de totius Religionis vel Collegij existimatione detractum: firmioribus haeret illa radicibus; quamque Dei dono, certisque virtutum exemplis consecuta est, eandem intemeratam seruet auctoritatem, quam diu illidem vestigiis perget insistere, quod formidandum magis videtur, hoc est; ne, si pro sincera humilitate, verisque Maiorum virtutibus, adumbrata quaedam fucataque succedant, tunc sensim honorem ignominia, venerationem contemptio excipiat. Quod ne accidat, anxius, de negotiorum exitu, curas mutamus, obedientia, Deoque per eam nos regenti, omnia committamus; in inuio viam faciet, deoque omni laqueo euellat pedes nostros.

En quantopere sincera de diuina prouidentia fauore fiducia, cuius ad perfectam obedientiam contendenti est vnde cunq; necessaria; vt sua omnia prospera & aduersa, bona & mala, magna & minima, credat sibi inde prouentura, moderanda, & in fines optimos dirigenda: vereque & sincere cum Propheta dicere possit, *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Nonne sui, suarum virium, actionum, munerum, vitae necisque curam omnem, domino resignat iumentum? o vtinam ita nos Deo, ita Superioribus! tunc verè vel cada-

ueris, vel scipionis, vel statuae paradigma obediendo expresseimus: tunc id quod Propheta subiungit, Deo bono concinemus, *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & verò quàm id mihi salutare fuerit sentis; tu enim Domine, cum gloria suscepisti me.* Quare, hoc expertus, quid mirum si subito exclamem, *Quid enim mihi est in celo, & à te quid volui super terram? Defuit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum. Quia ecce qui elongant se à te tuaque prouidentia, peribunt, perdes omnes qui fornicantur abs te. Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam: non carnem, non altum, non fraudes, non fauores potentum & magnatum, sed Dei mei prouidentiam adamare, ea sola fretum esse, in eam sperare, mihi bonum & optimum est. Illudunt cetera, & in fumos abeunt, at prouida Dei bonitas manet in aeternum, & sibi confidentibus bene facit in aeternum.*

Ille verò, qui se totum diuinæ prouidentiae voluerit fidere regendum, caueat in prius ne fortem amuletur alienam, vel tempus Deo quali praefigat: sunt enim qui quosdam intuentes statu leniore felicius prouchi, & in altum ridere prosperitate euehi, se quasi deteriore fato natos lugent, & graui fortis pondere pressos gemunt: at qui animaduertere debent hereditatem ad quam in initio festinatur, in nouissimo carere benedictione, non ea esse meliora quæ blandius ardent, multis aduersas admodum & exitiales esse res secundas, eamque prudentis gubernationis humanæ, nedum prouidentiae diuinæ, iustissimam esse legem, ut non nisi per infima deueniatur ad summa, neque dulcia mereatur qui nunquam amara gustauit, nec maiorum censeatur esse capax, qui in paruis nedum se probare potuit. Importuna & retundenda sunt illa quorundam desideria, qui gestiunt protinus erumpere; prius propè docere quàm discere, imperare quàm parere volunt. Sed & quosdam reperias, qui cum aliquam diu afflictionem iactati que patienter persisterint; tandem abiecto diuinæ prouidentiae clypeo, à bene coeptis resiliunt, ad humanas artes, intercessionem, locorum & officiorum mutationes ac apologias, à patiente silentio, & caelestis opis expectatione transfugiunt. At qui perseveratum oportuerat, & si paucillum adhuc toleratum fuisset, paratum Dei auxilium adfuisset: at propterea defuit, quia qui cor intuetur, & quem nullum latet secretum, is vidit patientiae illius imperfectum, & quantum ipsamet fauentioribus rebus obicem poneret. Armemur ergo patientia, omnem rerum in speciem magnarum cupiditatem amputemus, ad virtutem, atque ad eò ad ipsum Deum, sensim, & magno nisu sic tendamus, ut nos diuinæ prouidentiae fiducia subnixos, nulla temporis diurnitas, nulla profectus lentitudo, vel rei difficultas exterreat, quin cuiusque rerum euentui & progressioni placidissimè acquiescamus, memores verbi quod sapientissimè iudit, *Et qui estis vos, qui tentatis Dominum? Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituistis ei? non est nostrum, vel nosse, vel praefinire tempora, quæ in sua potestate posuit Deus, cui mille anni sicut*

vnus

cap: 8.

vnus dies ; & quamuis longum tempus , æternitati breue est.

Ad quam beatam æternitatem vnam hæc sancta nobis obedientia proficiat , cui retinendæ , & grauioribus quæ in ea occurrerent , incurfionibus propellendis hæc scripta sunt. Faciat bonus Deus vt ad maiorem suam gloriam, obedientium pacem cedant.

Liber Collegij Soc. Jes. Paderborn. A. 1624

F I N I S.

